

**Etymológia dní týždňa,
etymológia termínu týždeň,
kresťanské týždne a počítanie dní,
Sabat / šabat a sobota...**

Listujúc akúkoľvek relevantnú literatúru, skoro všade sa stretneme, že sedemdnňový týždeň „vymysleli“ Židia, lebo tak to stojí aj v Biblii (1M 2: 2 – 3) : „*V siedmy deň Boh dokončil svoje dielo, ktoré konal; v siedmy deň si odpočinul od všetkého diela, ktoré vykonal. Nato Boh požehnal siedmy deň a posvätil ho, lebo v ňom si odpočinul od všetkého diela, ktoré stvorením začal konať*“.

Evolučný proces sa dial trochu inak. Židia si „svoj“ týždeň prevzali od Sumérov, alebo ešte skorej, od Babylóncov. Spoznali sa s nim počas svojho zajatia v Babylónsku a pravda, pri písaní si „Písma“, tento svoj poznatok šikovne tam vsunuli.

V Sumérsku a v Babylónsku týždeň jestvoval už dávno. Nema nejaký astronomický podklad. Skorej astrologický. Títo ľudia si svoj rok rozdelili na týždne, kde každý týždeň mal 7 dní. Každý deň aj dostal svoje meno. Pomenovali si ich podľa svojho názvu pre mesiac, slnko a 5 vtedy im známych planet. Týždeň mal 7 dní. Hodne neskoršie, toto babylonské rozdelenie si preberajú aj Rimania, ale ich týždeň, v bežnom obcovaní, mal 8 dní. Tak to bolo až do čias „prvého kresťanského imperátora“, Konštantína, ktorý v roku 321. určuje 7 dňový týždeň, s tým, že nedeľa, ako „deň Pána“, bude dňom oddychu. Ostatné dni dostali pomenovania „tradičné“, či je tu deň mesiaca (luny), deň boha Marsa, deň boha Merkúra, deň boha Jupitera, deň Venuše a deň Saturnusa. Tento zásah je veľmi významný a medzi kresťanmi ešte aj dnes máme nedorozumenia, ktorý nám je deň prvý a ktorý posledný. Ak prihliadneme na týždeň Židov, tak náš týždeň sa začína nie pondelkom, lež nedeľou a končí sa sobotou, čiže týždeň začíname s dňom voľna, nerobotom, nedeľou... Ak sa pridržiavame, že aj Boh oddychoval vo siedmy deň, niečo nám tu škrípa.

Pondelok je nám dňom po oddychu;

Utorok je nám dňom druhým (staroslov. vtor = iný, druhý);

Streda = stredný deň týždňa;

Štvrtok = štvrtý deň;

Piatok = piaty deň;

Sobota = pôvod má v heb. *šabbath* = deň voľna (viď Biela sobota);

Nedeľa = východiskom je slovanské ne + delati = ne + robiť.

Gréci majú podobné poradie, ako aj Židia.

Κυριακή / Kuriaké = deň Pána = nedeľa;

Δευτέρα / Deutéra = druhý deň (vtorý – utorok) – pondelok;

Τρίτη / Tríte = tretí (deň) – utorok;

Τετάρτη / Tetárte = štvrtý (deň) – streda;

Πέμπτη / Pémete = piaty (deň) – štvrtok;

Παρασκευή / Paraskeué = prípravný (deň) – piatok;

Σάββατο / Sábباتο = sabat, týždeň... (z heb. jaz.) = sobota.

Pomenovania dní – po taliansky:

Lunedi = deň luny (mesiaca) = pondelok;
 Martedi = deň boha Marsa = utorok;
 Mercoledì = deň boha Merkúra = streda;
 Giovedì = deň boha Jupitera = štvrtok;
 Venerdì = deň bohyne Venuše = piatok;
 Sabato = sobota;
 Domenica = deň Pána = nedeľa.

Pomenovania dní – po španielsky:

Lunes;
 Martes;
 Miércoles;
 Jueves;
 Viernes;
 Sábado;
 Domingo.

* Vysvetlenie je rovnaké, ako pri talianskom jazyku.

Pomenovania dní – po francúzsky:

Lundi;
 Mardi;
 Mercredi;
 Jeudi;
 Vendredi;
 Samedi;
 Dimanche.

* Vysvetlenia sú rovnaké, ako pri talianskom jazyku.

V germanských jazykoch je to komplikovanejšie, lebo polovica názvov sleduje rímske pomenovania a polovica sa „posunula“ na mená starých germanských bohov.

Po anglicky:

Monday = deň mesiaca = pondelok;
 Tuesday = deň boha vojny, Tyrov deň = utorok;
 Wednesday = deň boha Odyna;
 Thursday = deň boha Thora;
 Friday = deň bohyne Freya;
 Saturday = deň boha Saturnusa;
 Sunday = deň boha slnka.

Po nemecky:

Montag = deň mesiaca;

Dienstag = deň ger. boha známeho (vo variáciach), ako Tyr, st.h.n. Zio, Tiw, Tiwaz... zvädza sa ku generálnemu názvu, paralelnému, ako je lat. deus, ale charakterom je to lat. boh vojny, Mars;

Mittwoch = stred týždňa (u nás streda), čo ukazuje, že stredná Európa sa adaptovala ku kresťanskému menovaniu dní;

Donnerstag = deň boha hromobijca, Thora = štvrtok (súvisí s naším duňat’);

Freitag = deň bohyně Freya;

Samstag = deň boha Saturnusa;

Sonntag = deň boha slnka.

* Slovanské pomenovania dní sú jednoduché. Podobne, ako to najdeme v gréckom jazyku. Vo svojom názve skrývajú poradové číslo, za čo môžeme vďačiť asi „solúnskym bratom“, alebo ich žiakom a na dovažok, nieta tam ani náznaku o nejakých pohanských pozostatkoch, ba čo viacej, „deň Pána“, nedeľa nie nám je prvým, ale siedmym dňom týždňa. Je to naším, kresťanským dňom oddychu, dňom kresťanského „sabatú“. Konečne, ak sa podívame do minulosti, aj cisár Konštantín určil, že nedeľa bude dňom Pána, dňom oddychu. V tento deň sa nesmie pracovať. Jedine sedliaci, ak si to situácia vyžaduje, môžu vyjsť na polia a robiť.

Neskoršie storočia prinášajú aj ďalšie reštrikcie na prácu v poliach, lebo kresťanským „sabatom“ sa stáva nedeľa. Určuje sa, že toto je dňom siedmym a na siedmy deň aj Boh oddychoval.

Židovský sabat.

Boh robil svet. V prvý deň urobil svetlo a videl, že je to dobré. V tretí deň urobil zeleň a videl, že aj to je dobré. Bol tretí deň. Potom, vo štvrtý deň robil svetlá na oblohe, slnko, mesiac, hviezdy... a videl, že aj toto je dobré... a potom, on jeden, sám riekol: „*Učiniť človeka na svoj obraz...*“ a tu sa musíme zamyslieť. Komu to povedal? Koľko tých bohov bolo v komitáte?

Archeológovia majú odpoveď aj na toto, ale do sveta, medzi veriacich sa to normálne nepripúšťa. Premlčí sa. Kňazi majú svoje „kľukaté“ vysvetlenie, úplné, ako švajčiarsky syr.

Nuž, ten Boh začal robiť hneď v prvý deň. Každý deň niečo riekol a na siedmy deň sa už unavil. Musel oddychovať. Židia dostali sabat, sabbat, šabbath, šavat.... = prestať, skončiť?... (vid’ „kresťanský kalendár“) lenže aj tu je to trochu komplikovanejšie.

Sobota, sabat, svätosť tohoto dňa už tisícročia upomína Židov na ich zmluvu s Bohom a keďže v tento deň (od západu slnka v piatok, až po západ slnka v sobotu) nikto nesmie nič robiť, Boh už v piatok poskytol dvojnásobnú dávku manny (počas 40 ročného túlania sa púšťou), len aby si jeho vyvolený ľud nemusel aj v sobotu zbierať potravu. V druhom st. (makabskom čase) toto uctievanie sabatu bolo toľko štriktné, že Židia nezdvihli meč ani na svoju obranu a nepriateľ to dobre vedel. Vždy ich napadol práve v sobotu a hrozilo, že tento národ vykape. Niečo sa muselo konať a zasiahlo sa do Talmudu. Vymazalo sa až 39 kategórií čo sa vzťahujú na zákaz roboty v sobotu. Hlavne po otázke, ak je v ten deň život, alebo zdravie človeka ohrozené, s odôvodnením, že „sabat bol daný človeku a nie človek sabatu“. Aj v tento „svätý“ deň, človek sa smie postaviť na vlastnú obranu, ak mu hrozí záhuba.

Hľa, od vtedy prešlo už skoro 2000 rokov, ale susedia Izraelu o tom nevedia. Vždy ich napadnú práve na „sabat“, alebo na nejaký iný židovský sviatok a vždy ich Židia vyzauškujú.

So židovskými zákonmi, sabatom... majú problém aj sami Židia a preto v roku 1980. sa zjavila ďalšia kniha, príručka „Jewish Medical Law“ (Židovský lekársky zákon). Spomína sa

tam, ako sa ku problému má postaviť Žid, lebo lekárska prax sa neraz prieči tradičným zákonom. Vysvetlenia sú stručné, korektné a zabiehajú do oblasti nie len sabatu, ale aj transplantácie, autopsie, obriezke, potratu, neplodnosti, eutanázie, psychiatrie, kontracepcie atď atď.

Sobotárstvo je kresťanská doktrína tých, čo veria, že nedeľa (kresťanský sabat) sa má uctievať podľa tretieho Božieho prikázania (niekde je to štvrté): „*Pamätaj, že máš sviatočný deň svätii*“! U nás, či vôbec medzi katolíkmi a európskymi protestantmi toto hnutie, sekta je pomerne neznáma i keď vznikla medzi škótskymi a anglickými puritánmi (John Knox). Odtiaľ hnutie vyemigrovalo do Ameriky a ako v Amerike (určité oblasti), tak aj v Británii, aj dnes sú zákony o „svätení“ nedele, takže zakazujú sa a tam aj športové stretnutia a pod.

Vo Vojvodine, toto hnutie, sekta, našla si priaznivcov hlavne medzi pravoslávnyimi.

Týždeň, ako slovo na označenie 7. dní, najdeme len medzi západnými Slovanmi a to, ako medzi katolíkmi, tak aj protestantami. Sem môžeme priradiť aj Chorvatov a Slovincov, lebo aj to sú katolíci. Slovenský týždeň, čes. týden, pol. tydzień, hl. tydzeń, dl. tyzeń, chor. tjedan, slovín. t(j)eden. Medzi východnými, pravoslávnyimi vôbec nejestvuje. Tam ho nahrádza „nedeľa, nedelja, nedelja dana...“ a preto sa nesmiete zarazit', keď vám nejaký Slovák (hlavne zo Srijemu) povie, že „nedeľa dní“. Tam, už dávnejšie zabudli na týždeň. Podobne, ako aj na narodeniny, čo teraz nahrádza „rodný deň“ – všetko kalky zo srbčiny.

Pôvod slova týždeň, ako vysvetľuje Machek a ďalší jazykovedci, dostali sme ešte z Veľkej Moravy a odtiaľ, prostredníctvom českého jazyka, preniklo aj na Lužicu atď. Vzniklo ako skratka pre „ten deň“, totiž pôvodne sa používalo na označenie dňa pred, alebo po 7. dňoch. Ten istý, rovnaký deň v úseku 7. dní. Kým sa vyvinul týždeň, bolo počuť (a ešte vždy) *tohodňa*, čes. *téhodne*, *témudni* atď. Pojem týždňa, ako časová miera, medzi Slovanov sa dostáva s nástupom kresťanstva a povinným svätením siedmého dňa.

* Na ucelenie, pozri si aj „Dni, roky, Valentín“.

** Predpokladám, že som podal aspoň čiastočné vysvetlenie, odpoveď na vaše otázky, lebo posledne sme tu mali nejedno vyhľadávanie etymológie nemeckých názvov dní, etymológiu románskych pomenovaní dní týždňa, ba našli sa aj vyhľadávania etymológie gréckych pomenovaní dní.

*** Nechýba ani takých, čo si lámu hlavu nad tým, či sme určité slovo dostali od Maďarov, alebo oni od nás. Naša práca nie je v smere „dokazovania pravdy“ a v osočovaní, zaznávaní autentickejosti jednotlivých rečí. Napr. či sme my „ukradli“ Nemcom slovo vrba, alebo si to oni vzali od nás. Či maďarské kovács, acélos, ábrázol, ablak... je ich útvarom, alebo naším. Odpovede na takéto otázky si utvoríte aj sami, keď si pozorne prečítate etymológiu jednotlivých slov a preanalyzujete si ich.